

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Η **αντωνυμία** είναι το μέρος του λόγου που χρησιμοποιείται για να αντικαταστήσει ουσιαστικά, επίθετα ή ονομαστικές φράσεις. Τα είδη των αντωνυμιών είναι οκτώ:

Προσωπικές, Κτητικές, Δεικτικές, Οριστικές, Αόριστες, Ερωτηματικές, Αυτοπαθείς, Αναφορικές.

Προσωπικές αντωνυμίες

Οι προσωπικές αντωνυμίες αντικαθιστούν λέξεις που δηλώνουν πρόσωπα.

Υπάρχουν οι δυνατοί τύποι προσωπικών αντωνυμιών που χρησιμοποιούνται για να δοθεί έμφαση και οι αδύνατοι τύποι που χρησιμοποιούνται πιο συχνά.

ΔΥΝΑΤΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Α' Πρόσωπο		Β' Πρόσωπο	Γ' Πρόσωπο
Ον.	εγώ	εσύ	αυτό –ή –ό
Γεν.	εμένα	εσένα	αυτού –ής –ού
Αιτ.	εμένα	εσένα	αυτόν –ή –ό
Κλητ.	-	εσύ	-
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Α' Πρόσωπο		Β' Πρόσωπο	Γ' Πρόσωπο
Ον.	εμείς	εσείς	αυτοί –ές –ά
Γεν.	εμάς	εσάς	αυτών
Αιτ.	εμάς	εσάς	αυτούς –ές –ά
Κλητ.	-	εσείς	-

Παράδειγμα: Ο Αντρέας γράφει. **Αυτός** γράφει. Αγόρασα το βιβλίο. Αγόρασα **αυτό**.

ΑΔΥΝΑΤΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Α' Πρόσωπο		Β' Πρόσωπο	Γ' Πρόσωπο
Ον.	-	-	τος / τη / το
Γεν.	μου	σου	του / της / του
Αιτ.	με	σε	τον / την / το
Κλητ.	-	-	-
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Α' Πρόσωπο		Β' Πρόσωπο	Γ' Πρόσωπο
Ον.	-	-	τοι / τες / τα
Γεν.	μας	σας	τους
Αιτ.	μας	σας	τους / τις – τες / τα
Κλητ.	-	-	-

Παράδειγμα: Φώναξε τα παιδιά. Φώναξέ **τα**. Αγόρασα το βιβλίο. **Το** αγόρασα.

Κτητικές αντωνυμίες

Οι κτητικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται για να δείξουν σε ποιο πρόσωπο ανήκει κάτι.

Για έναν κτήτορα:

α' πρόσωπο: (δικός) μου, (δική) μου, (δικό) μου

β' πρόσωπο: (δικός) σου, (δική) σου, (δικό) σου

γ' πρόσωπο: (δικός) του / της, (δική) του / της, (δικό) του / της

Για πολλούς κτήτορες:

α' πρόσωπο: (δικός) μας, (δική) μας, (δικό) μας

β' πρόσωπο: (δικός) σας, (δική) σας, (δικό) σας

γ' πρόσωπο: (δικός) τους, (δική) του, (δικό) του

Παράδειγμα: *Ο δικός μου σκύλος / ο σκύλος μου*
Η δική σου μπλούζα / η μπλούζα σου
Το δικό τους σπίτι / το σπίτι τους

* Συχνά μπερδεύουμε τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών με το οριστικό άρθρο και τις κτητικές αντωνυμίες. Για να μπορούμε να τις διακρίνουμε αρκεί να σκεφτούμε ότι:

οι προσωπικές αντωνυμίες συνοδεύουν ρήματα.

το οριστικό άρθρο συνοδεύει ουσιαστικά, επίθετα ή αντωνυμίες.

οι κτητικές αντωνυμίες συνοδεύουν ουσιαστικά, επίθετα ή αντωνυμίες και δείχνουν κτήση (ότι δηλαδή κάτι είναι δικό μας).

Παράδειγμα: *Το σπίτι μου είναι όμορφο.*

Η αντωνυμία **‘μου’** συνοδεύει τη λέξη **‘σπίτι’**, που είναι ουσιαστικό και δείχνει **κτήση**.

Επομένως, είναι **κτητική**.

Δώσε μου το μολύβι.

Η αντωνυμία **‘μου’** συνοδεύει τη λέξη **‘δώσε’**, που είναι ρήμα. Επομένως, είναι **προσωπική**.

* Προσοχή: Η μητέρα μου τηλεφώνησε.

Η αντωνυμία **‘μου’** είναι προσωπική ή κτητική;

Σε περιπτώσεις όπως η παραπάνω πρόταση, είναι δύσκολο να διακρίνουμε ποια λέξη συνοδεύει η αντωνυμία.

Για να αποφύγουμε τη δυσκολία αυτή, βάζουμε **τόνο** στην περίπτωση που η αντωνυμία είναι **προσωπική**. Δηλαδή:

*Η μητέρα **μού** τηλεφώνησε (= η μητέρα τηλεφώνησε σε μένα) – προσωπική*

Η μητέρα μου τηλεφώνησε (= η δική μου μητέρα τηλεφώνησε) – κτητική

Δεικτικές αντωνυμίες

Οι δεικτικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται για να δείξουν ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

- ✓ αυτός –ή –ό Χρησιμοποιείται για κοντινά πρόσωπα ή πράγματα ή για κάτι που έχει προαναφερθεί.
- ✓ τούτος –η –ο / ετούτος –η –ο Χρησιμοποιείται για πολύ κοντινά πρόσωπα ή πράγματα
- ✓ εκείνος –η –ο Χρησιμοποιείται για πρόσωπα ή πράγματα που βρίσκονται μακριά.
- ✓ τέτοιος –α –ο Χρησιμοποιείται για να δείξει την ποιότητα.
- ✓ τόσοσ –η –ο Χρησιμοποιείται για να δείξει την ποσότητα.

Οριστικές αντωνυμίες

Οι οριστικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται για να ξεχωρίσουν κάτι από άλλα του ίδιου είδους.

Ως οριστικές αντωνυμίες χρησιμοποιούμε:

- ✓ Το επίθετο ίδιος, ίδια, ίδιο μαζί με το άρθρο
- ✓ Το επίθετο μόνος, μόνη, μόνο μαζί με την αντωνυμία μου, σου, του κλπ

ΔΗΛΑΔΗ

ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο

μόνος μου, σου, του / μόνοι μας, σας, τους

μόνη μου, σου, του / μόνες μας, σας, τους

μόνο μου, σου, του / μόνα μας, σας, τους

Παράδειγμα: *Πρέπει να μιλήσω στον **ίδιο** τον διευθυντή. Ο Νίκος προσπαθεί να τα κάνει όλα **μόνος** του.*

Αόριστες αντωνυμίες:

Οι αόριστες αντωνυμίες χρησιμοποιούνται για να μιλήσουμε για κάτι το οποίο δεν γνωρίζουμε ή δεν θέλουμε να ονομάσουμε.

✓ ένας, μια / μία, ένα	✓ καθένας, καθεμιά / καθεμία, καθένα
✓ κανένας / κανείς, καμιά / καμία, κανένα	✓ κάμποσος, κάμποση, κάμποσο
✓ κάποιος, κάποια, κάποιον	✓ κάθε / καθετί
✓ μερικοί, μερικές, μερικά	✓ δείνα
✓ κάτι, κατιτί	✓ τάδε
✓ τίποτε / τίποτα	✓ άλλος, άλλη, άλλο

Παράδειγμα: **Άλλοι** μιλούσαν, **άλλοι** έπαιζαν επιτραπέζια και **μερικοί** διάβαζαν βιβλία.
Δεν έχω φάει **τίποτα** από το πρωί.
Θα μου αγοράσεις **κάτι** από το περίπτερο

* Η **αόριστη αντωνυμία** 'ένας, μία, ένα' **μοιάζει** με το αριθμητικό 'ένας, μία, ένα' και με το **αόριστο άρθρο** 'ένας, μία, ένα'.

Για να τα ξεχωρίσουμε, σκεφτόμαστε ότι:

- ✓ Το αόριστο άρθρο αναφέρεται σε κάτι αόριστο.
- ✓ Το αριθμητικό χρησιμοποιείται για να δείξει τον αριθμό και την αντίθεση με τα πολλά.
- ✓ Η αντωνυμία αντικαθιστά ένα όνομα.

Παράδειγμα: Μια μέρα, πήγαμε εκδρομή στις Μυκήνες. **Αόριστο άρθρο**
Μείναμε στο Ναύπλιο για μία μέρα. **Αριθμητικό**
- Θα αγοράσω ένα αναψυκτικό. **Αόριστο άρθρο**
- Κι εγώ θα πάρω ένα. **Αντωνυμία**

Ερωτηματικές αντωνυμίες:

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται όταν θέλουμε να ρωτήσουμε κάτι.

- ✓ τι (άκλιτο)
- ✓ ποιος, ποια ποιο (γεν. ποιου, ποιας, ποιου ή τίνος / τίνων)
- ✓ πόσος, πόση πόσο

Παράδειγμα: **Τι** θα φάμε, σήμερα; **Ποιος** σε πήρε τηλέφωνο; **Πόσο** αλεύρι να προσθέσω;

* Προσέχω: η αντωνυμία 'ποιος, ποια, ποιο' ΔΕΝ παίρνει τόνο.

Αυτοπαθείς αντωνυμίες:

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες χρησιμοποιούνται για να δείξουν ότι το πρόσωπο που ενεργεί το ίδιο συγχρόνως δέχεται και την ενέργεια.

Ενικός αριθμός

<u>α' πρόσωπο</u>	<u>β' πρόσωπο</u>	<u>γ' πρόσωπο</u>
ο εαυτός μου	ο εαυτός σου	ο εαυτός του / της
του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του / της
τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του / της

Πληθυντικός αριθμός

ο εαυτός μας	ο εαυτός σας	ο εαυτός τους
του εαυτού μας /	του εαυτού σας /	του εαυτού τους /
των εαυτών μας	των εαυτών σας	των εαυτών τους
τον εαυτό μας /	τον εαυτό σας /	τον εαυτό τους /
τους εαυτούς μας	τους εαυτούς σας	τους εαυτούς τους

Παράδειγμα: Φροντίζει πολύ τον εαυτό της. Ενδιαφέρονται μόνο για τον εαυτό τους.

Αναφορικές αντωνυμίες:

Αναφορικές αντωνυμίες είναι αυτές που εισάγουν δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις, που (άκλιτο)

- ✓ ο οποίος, η οποία, το οποίο
- ✓ όποιος, όποια, όποιο
- ✓ όσος, όση, όσο
- ✓ ό, τι (άκλιτο) / οτιδήποτε
- ✓ οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε

Παράδειγμα: **Όποιος** κάνει την άσκηση, να μαζέψει τα τετράδια. Αγόρασε **ό, τι** θέλεις.
Όσοι θέλουν, μπορούν να φύγουν.

ΣΥΝΩΝΥΜΑ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΑ

Συνώνυμες είναι οι λέξεις που έχουν την ίδια σημασία: λιτός – απλός
Αντώνυμες είναι οι λέξεις που έχουν την αντίθετη σημασία: λιτός – πολυτελής

ΠΟΙΑ ΡΗΜΑΤΑ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΟΠΩΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Αρχαιοκλίτα είναι τα ρήματα που κλίνονται όπως στην αρχαία ελληνική γλώσσα. Χρησιμοποιούμε δηλαδή και σήμερα κάποιους τύπους από τα αρχαία ελληνικά. Η κλίση αυτή λέγεται **λόγια**.

Τέτοια ρήματα είναι:

- ✓ το **θαίνω** και τα σύνθετά του (συμβαίνω, αποθαίνω)
- ✓ το **άγω** και τα σύνθετά του (διάγω, εξάγω, παράγω)
- ✓ το **λαμβάνω** και τα σύνθετά του (συλλαμβάνω, απολαμβάνω)
- ✓ το **δεικνύομαι** και τα σύνθετά του (επιδεικνύομαι, αποδεικνύομαι)

Στα παραπάνω ρήματα οι τύποι που παίρνουμε από τα αρχαία ελληνικά είναι κυρίως το γ' ενικό και πληθυντικό αορίστου (συνέβη / συνέβησαν, συνελήφθη / συνελήφθησαν, απεδείχθη / απεδείχθησαν).

Τύπους από την αρχαία ελληνική συναντούμε και στην κλίση:

- ✓ των ρημάτων β' συζυγίας α' (εγγυώμαι, εξαρτώμαι)
- ✓ των ρημάτων β' συζυγίας β' τάξης (θεωρούμαι, στερούμαι)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας:	συμβαίνει	εισάγω	Ενεστώτας:	αποδεικνύω	συλλαμβάνω
Παρατατικός:	συνέβαινε	εισήγα	Παρατατικός:	απεδείκνυα	συλλάμβανα
Αόριστος:	συνέβη	εισήγαγα	Αόριστος:	απέδειξα	συνέλαβα
Εξ. Μέλλοντας:	θα συμβαίνει	θα εισάγω	Εξ. Μέλλοντας:	θα αποδεικνύω	θα συλλαμβάνω
Στ. Μέλλοντας:	θα συμβεί	θα εισαγάγω	Στ. Μέλλοντας:	θα αποδείξω	θα συλλάβω
Παρακείμενος:	έχει συμβεί	έχω εισαγάγει	Παρακείμενος:	έχω αποδείξει	έχω συλλάβει
Υπερσυντέλικος:	είχε συμβεί	είχα εισαγάγει	Υπερσυντέλικος:	είχα αποδείξει	είχα συλλάβει
Συντ. Μέλλοντας:	θα έχει συμβεί	θα έχω εισαγάγει	Συντ. Μέλλοντας:	θα έχω αποδείξει	θα έχω συλλάβει

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας:	εισάγομαι	αποδεικνύομαι	Ενεστώτας:	συλλαμβάνομαι
Παρατατικός:	εισαγόμουν	αποδεικνυόμουν	Παρατατικός:	συλλαμβανόμουν
Αόριστος:	εισήχθη / εισήχθηκα	αποδείχθηκα / απεδείχθη	Αόριστος:	συνελήφθη
Εξ. Μέλλοντας:	θα εισάγομαι	θα αποδεικνύομαι	Εξ. Μέλλοντας:	θα συλλαμβάνομαι
Στ. Μέλλοντας:	θα εισαχθώ	θα αποδειχθώ	Στ. Μέλλοντας:	θα συλληφθώ
Παρακείμενος:	έχω εισαχθεί	έχω αποδειχθεί	Παρακείμενος:	έχω συλληφθεί
Υπερσυντέλικος:	είχα εισαχθεί	είχα αποδειχθεί	Υπερσυντέλικος:	είχα συλληφθεί
Συντ. Μέλλοντας:	θα έχω εισαχθεί	θα έχω αποδειχθεί	Συντ. Μέλλοντας:	θα έχω συλληφθεί

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

θεωρούμαι	εγγυώμαι	θεωρούμουν	εγγυόμουν
θεωρείσαι	εγγυάσαι	θεωρούσουν	εγγυόσουν
θεωρείται	εγγυάται	θεωρούνταν / θεωρείτο	εγγυόταν
θεωρούμαστε	εγγυόμαστε	θεωρούμαστε / θεωρούμασταν	εγγυόμαστε / εγγυόμασταν
θεωρείστε	εγγυάστε	θεωρούσαστε / θεωρούσασταν	εγγυόσαστε / εγγυόσασταν
θεωρούνται	εγγυώνται	θεωρούνταν	εγγυόνταν / εγγυούνταν

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΠΩΣ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ, ΤΟ ΡΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ

Πώς βρίσκουμε τους όρους της πρότασης:

Πρώτα, βρίσκουμε το ρήμα και στη συνέχεια τους υπόλοιπους όρους.

Υποκείμενο λέγεται εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση.

Για να βρούμε το Υποκείμενο, ρωτάμε με το ποιος, ποια, ποιο, ποιοι, ποιες, ποια;

Το Υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται σε πτώση Ονομαστική.

Ο μαθητής έγραψε διαγώνισμα.

Ρήμα: έγραψε

Υποκείμενο: (ποιος έγραψε;) ο μαθητής

Αντικείμενο λέγεται το πρόσωπο, ζώο ή πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια του ρήματος.

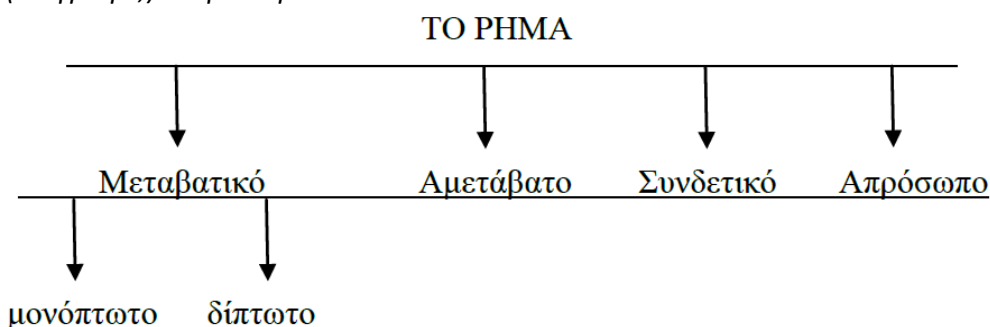
Για να βρούμε το Αντικείμενο, ρωτάμε με το τι, ποιον, ποια, ποιο, ποιους, ποιες, ποια;

Το Αντικείμενο του ρήματος βρίσκεται συνήθως σε πτώση Αιτιατική.

Ο μαθητής έγραψε διαγώνισμα.

Ρήμα: έγραψε

Αντικείμενο: (τι έγραψε;) διαγώνισμα

Το **ρήμα** μπορεί να είναι:

⇒ **Μεταβατικό:** το ρήμα που παίρνει ένα ή περισσότερα αντικείμενα ως απαραίτητο συμπλήρωμα.

✓ **Μονόπρωτο** είναι το μεταβατικό ρήμα που παίρνει **ένα** μόνο αντικείμενο (ή περισσότερα που συνδέονται με το 'και')

Η κυρία αγόρασε μολύβια.

Y P A

Η κυρία αγόρασε μολύβια και τετράδια.

Y P A A

✓ **Δίπρωτο** είναι το μεταβατικό ρήμα που παίρνει **δύο** αντικείμενα (που δεν συνδέονται με το και)
Όταν το ρήμα είναι **δίπρωτο**, το ένα αντικείμενο είναι **άμεσο** και το άλλο είναι **έμμεσο**.

Άμεσο είναι το αντικείμενο που βρίσκεται σε **αιτιατική** και απαντά στην ερώτηση τι;

Έμμεσο είναι το αντικείμενο που βρίσκεται σε **γενική** ή είναι εμπρόθετο και απαντά στην ερώτηση σε ποιον;

Η κυρία αγόρασε στο γιο της μολύβια.

Y P A (έμμεσο) A (άμεσο)

Η Μαρία μου έδωσε το τετράδιο.

Y A (έμμεσο) P A (άμεσο)

⇒ **Αμετάβατο:** το ρήμα που **δεν χρειάζεται αντικείμενο** για να συμπληρωθεί το νόημά του.

Ο Αντρέας έφυγε.

⇒ **Συνδετικό:** το ρήμα που **συνδέει** το ρήμα της πρότασης με το κατηγορούμενο **για να του δώσει μια ιδιότητα**.

Συνδετικά είναι τα ρήματα: **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, ονομάζομαι, εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, διορίζομαι, λέγομαι, θεωρούμαι...**

Ο ήλιος είναι λαμπερός.

Y P K

Η Κατερίνα διορίστηκε δασκάλα.

Y P K

⇒ **Απρόσωπο**: είναι το ρήμα που χρησιμοποιείται στο γ' ενικό και ως **υποκείμενο** δεν έχει πρόσωπο, πράγμα ή αντωνυμία αλλά **μία ολόκληρη πρόταση** που ξεκινά με το 'να', το 'ότι' και το 'πως'.

Ως απρόσωπα ρήματα χρησιμοποιούνται: **πρέπει, πρόκειται, συμφέρει, χιονίζει, βρέχει, απαγορεύεται, επιτρέπεται** και άλλα.

Πρέπει να διαβάσω.

P Y

* Προσέχω: Μερικά ρήματα μπορεί να χρησιμοποιούνται και ως προσωπικά αλλά και ως απρόσωπα.

Απαγορεύεται το κάπνισμα.

P

Y

(ποιος απαγορεύεται; το κάπνισμα)

Η λέξη 'κάπνισμα' είναι ουσιαστικό, άρα το ρήμα είναι **προσωπικό**.

Απαγορεύεται να καπνίζετε.

P

Y

(Ποιος απαγορεύεται; Ως Υποκείμενο θεωρούμε 'να καπνίζετε', που είναι πρόταση, άρα το ρήμα είναι **απρόσωπο**.)

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΩΝ

Όπως είχαμε δει στην 1η ενότητα:

Για να δείξουμε το χρόνο χρησιμοποιούμε **επιρρήματα, ουσιαστικά ή επίθετα με λειτουργία επιρρήματος και χρονικές προτάσεις**.

Για να βρούμε τους προσδιορισμούς του χρόνου μέσα σε μια πρόταση ρωτάμε «Πότε;»

⇒ Τα **χρονικά επιρρήματα** είναι άκλιτες λέξεις που φανερώνουν χρόνο.

σήμερα, χθες, αύριο, σε λίγο, τώρα, μετά, αργότερα, ύστερα, έπειτα, κατόπιν, πέρυσι, νωρίς, φέτος, απόψε, συνέχεια, συχνά, σπάνια, ξανά, γρήγορα, αργά, πάντα, πάντοτε, ποτέ, κάποτε, ,άλλοτε, τακτικά, συνήθως, πότε πότε.....

⇒ Τα **ουσιαστικά και τα επίθετα λειτουργούν ως επιρρήματα** για να δείξουν το χρόνο.

Ουσιαστικά: το πρωί, το απόγευμα, το μεσημέρι, το βράδυ, στο παρελθόν, στο μέλλον, προς το παρόν, τη νύχτα, την (μια) μέρα, μια φορά κι έναν καιρό.....

Επίθετα: σύντομος, προηγούμενος, επόμενος, σημερινός, χθεσινός, αυριανός, φετινός, περσινός, πολυετής.....

⇒ Μια **δευτερεύουσα/ εξαρτημένη χρονική πρόταση** ξεκινά (εισάγεται) με χρονικούς συνδέσμους και δείχνουν το χρόνο.

όταν, μόλις, ωστόσο, αφού, αφότου, μόλις, καθώς, κάθε που, ενώ, όποτε, όσο που, πριν, προτού, σαν, άμα, ώσπου, ...

Όπως είχαμε δει στην 2η ενότητα:

Για να δείξουμε τον τόπο χρησιμοποιούμε **επιρρήματα, ουσιαστικά σε αιτιατική ή με πρόθεση και αναφορικές προτάσεις** που φανερώνουν τόπο. Εκτός από τον τόπο όπου βρίσκεται κάποιος, δηλώνουν και την κατεύθυνση ή την προέλευση κάποιου.

Για να βρούμε τους προσδιορισμούς του τόπου μέσα σε μια πρόταση ρωτάμε «Πού;»

⇒ Τα **τοπικά επιρρήματα** είναι άκλιτες λέξεις που φανερώνουν τόπο.

εδώ, εκεί, μέσα, έξω, πάνω, κάτω, δίπλα, απέναντι, αριστερά, δεξιά, γύρω, πέρα, κοντά, μακριά, παντού, κάπου, πουθενά, μεταξύ, ανάμεσα, ψηλά, χαμηλά, πλάι, μεταξύ, μπροστά, πίσω, βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά...

⇒ Χρησιμοποιούμε **ουσιαστικά σε αιτιατική ή με πρόθεση** για να δείξουμε το χρόνο.

Για παράδειγμα: στο σπίτι, στο σχολείο, στην πλατεία, στην ταράτσα, από την Αθήνα, προς την Κόρινθο, (πάω) σπίτι, σχολείο...

⇒ Μια **δευτερεύουσα αναφορική πρόταση** μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τοπικός προσδιορισμός.

Για παράδειγμα: Πήγαινε, όπου θέλεις.
Όπου κι αν είναι, θα το βρούμε.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΟΤΕ ΔΥΟ ΛΕΞΕΙΣ ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΣΕ ΜΙΑ

Ένα θέμα που μας μπερδεύει συχνά είναι ποιες λέξεις γράφονται ως μία και ποιες ως δύο.

Με μια λέξη γράφονται:

- ✓ Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13-19 (δεκατρία, δεκατέσσερα...)
- ✓ Οι αντωνυμίες καθένας, καθεμία, καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οσοσδήποτε, οτιδήποτε.
- ✓ Η πρόθεση σε (σ') με τη γενική ή αιτιατική του άρθρου (σου, στο). Στην περίπτωση αυτή δεν βάζω απόστροφο!

* Προσοχή: Δεν μπερδεύω το εμπρόθετο άρθρο σου / στο με την προσωπική αντωνυμία με το άρθρο που βάζω απόστροφο (σου το έδωσα σ' το έδωσα).

- ✓ Τα σύνθετα με το 'παρά' (παραπάνω)
- ✓ Οι λέξεις: απεναντίας, απευθείας, αφενός, αφετέρου, εξαιτίας, εξάλλου, εντέλει, εντούτοις, επιτέλους, καθωσπρέπει, καλημέρα, καληνύχτα, καταγής, κατευθείαν, μεμιάς, μολαταύτα, ολημέρα, οληνύχτα, οπωσδήποτε, προπάντων, τwόντι, υπόψη και άλλες.

Με δύο λέξεις γράφονται οι λέξεις:

καλώς όρισε, τέλος πάντων, μετά χαράς, καλώς τον, εν γένει, εν λόγω, εν μέρει, εν πολλοίς, εν ολίγοις, διά μακρών, εν ανάγκη, εν τω μεταξύ, εν πάση περιπτώσει, επί ίσοις όροις, επί λέξει, επί ματαίω, επί τάπητος, επί τη ευκαιρία, επ' ονόματι, επ' ουδενί, καθ' οδόν, καθ' όλα, κατά λάθος, κατά λέξη, κατά νου, κατά κράτος, κατ' αρχάς, κατά τύχη, παρά λίγο, παρά τρίχα παρ' όλο, παρ' ότι και άλλες.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΛΟΓΟΥ

ΠΩΣ ΔΙΗΓΟΥΜΑΣΤΕ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ

Πρόλογος

Πού και πότε συνέβη το γεγονός.

Κυρίως Θέμα

Ποια πρόσωπα παίρνουν μέρος. Τι είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι αναγνώστες για τα πρόσωπα αυτά;

Ποια είναι η αιτία του γεγονότος.

Τι ακριβώς έγινε.

Ποια είναι τα αποτελέσματα.

Επίλογος

Ποιο συμπέρασμα προκύπτει;

Ποια είναι τα συναισθήματά μας και οι σκέψεις μας.

* Προσέχουμε να μη χρησιμοποιούμε τη λέξη 'εγώ'.

* Η αφήγηση πρέπει να είναι γρήγορη και παραστατική. Δεν γράφουμε πολλά λόγια για θέματα που δεν σχετίζονται άμεσα με την ιστορία.

* Χρησιμοποιούμε κυρίως παρελθοντικούς χρόνους (παρατατικό, αόριστο, ή ιστορικό ενεστώτα)

* Χρησιμοποιούμε χρονικούς και τοπικούς προσδιορισμούς και επίθετα.

* ΠΡΟΣΟΧΗ: Οι ερωτήσεις του σχεδιαγράμματος είναι βοηθητικές προς τη ροή της έκθεσης! Δεν γράφω απλώς τις απαντήσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΡΟΠΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΟΥ ΤΑΙΡΙΑΖΟΥΝ ΣΕ ΣΥΓΓΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ (ΚΑΝΟΝΕΣ)

Για να γράψουμε κανόνες:

- ✓ Βάζουμε έναν τίτλο σχετικά με τους κανόνες.
- ✓ Αριθμούμε τους κανόνες που θα γράψουμε.
- ✓ Χρησιμοποιούμε το χρόνο και την έγκλιση που χρειάζεται ανάλογα με ύφος που θέλουμε να δώσουμε:
  - **Οριστική** Ενεστώτα
Περιγράφουμε σε κάποιον τι πρέπει να κάνει και του το ζητάμε πολύ ευγενικά.
  - **Υποτακτική** Ενεστώτα ή Αορίστου
Ζητάμε ή προτρέπουμε κάποιον να κάνει κάτι.
  - **Προστακτική** Ενεστώτα ή Αορίστου
Ζητάμε άμεσα και επιτακτικά από κάποιον να κάνει κάτι.
- ✓ Οι κανόνες πρέπει να είναι σαφείς και σύντομοι.
- ✓ Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε σκίτσα ή εικόνες για να γίνουν πιο κατανοητοί.

ΠΩΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

Για να κάνουμε μια έρευνα:

- ✓ Ορίζουμε τις ηλικιακές ομάδες με τις οποίες θα ασχοληθούμε.
- ✓ Φτιάχνουμε ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με το θέμα που θα μελετήσουμε.
- ✓ Συγκεντρώνουμε και μετράμε τις απαντήσεις που δόθηκαν ξεχωριστά για κάθε ηλικιακή ομάδα.
- ✓ Φτιάχνουμε στατιστικούς πίνακες και σχεδιαγράμματα.
- ✓ Γράφουμε τα συμπεράσματά μας.

